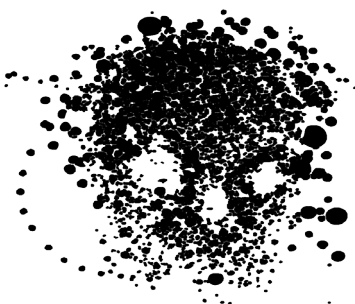

No
#3

Η μεγάλη των μπάτσων σχολή

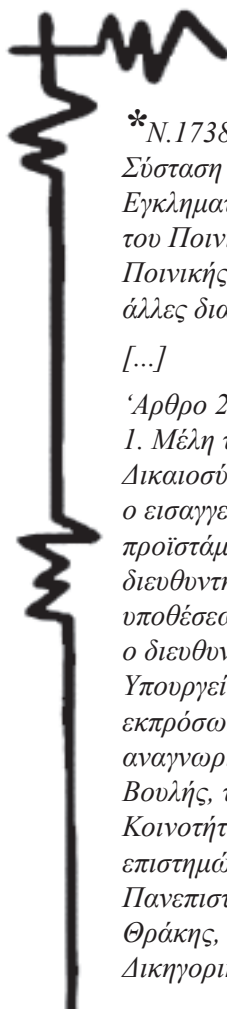
Η περίπτωση των συμβουλίων πρόληψης εγκληματικότητας

Τα

«συμβούλια πρόληψης εγκληματικότητας» (από το '05 κι ύστερα «παραβατικότητα») αποτελούν μια εγχώρια προσπάθεια για διεύρυνση του κοινωνικού ελέγχου στο αστικό πεδίο με βάση τα ιδεολογήματα της μηδενικής ανοχής και της (κατασταλτικής) πρόληψης. Το υπουργείο δημοσίας τάξης, ήδη από το 1988, επιχείρησε τη δημιουργία τέτοιων συμβουλίων αλλά εν τέλει κατοχυρώνονται νομικά το 1999. Εδράζονται σε δήμους και κοινότητες και λειτουργούν σε άμεση συνεργασία με το υπουργείο «προστασίας του πολίτη» μέσω του κεντρικού συμβουλίου πρόληψης εγκληματικότητας*, έχοντας ταυτόχρονα και το ρόλο think tank για τους μπάτσους. Σκοπός αυτών των συμβουλίων –κατά τα λεγόμενα των μπάτσων που τα δημιούργησαν – είναι «η αντιμετώπιση του εγκλήματος, ει δυνατόν με πρόληψη και όχι με καταστολή (πριν δηλαδή συμβεί το κακό) και μάλιστα, ακόμη και σε περιοχές με μειωμένη εγκληματικότητα», η «λήψη μέτρων είτε για την εξάλειψη των ευκαιριών που ευνοούν τη δράση του εγκληματία, είτε και για την καταπολέμηση των κοινωνικών παραγόντων, που ευνοούν την εξώθηση προς το έγκλημα ορισμένων συμπολιτών μας, κυρίως όσων ανήκουν στις λεγόμενες «ευπαθείς» κοινωνικές ομάδες, όπως αποφυλακισμένοι, ουσιοεξαρτημένοι ή απεξαρτημένοι, αλλοδαποί, άνεργοι, πένητες, εγκαταλειμμένα παιδιά, νεαρά παραβατικά άτομα, κακοποιημένες γυναίκες κ.λπ.» αλλά και ο «σημαντικός ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει [...] και ο ίδιος ο πολίτης».

Βέβαια, πίσω από τις «καλές προθέσεις» των μπάτσων μπορούμε να κάνουμε μια διαφορετική ανάγνωση των όσων λέγονται από τους ίδιους για αυτά τα συμβούλια. Και δεν μπορούμε παρά να διακρίνουμε τη προώθηση της ρουφιανιάς (χαρακτηριστικό παράδειγμα το επίδοξο πρόγραμμα “εθελοντικής φύλαξης” στο βύρωνα που αν και προτάθηκε λίγο πριν την συγκρότηση του συμβουλίου στην περιοχή, οι φορείς που το πρότειναν είναι οι ίδιοι που στελέχωσαν αυτό το συμβούλιο), την ένταση της καταστολής σε συμπεριφορές που για τους μπάτσους μπορεί να μοιάζουν «ύποπτες» (πχ άραγμα σε πλατείες κ.ά.), την διεύρυνση του ελέγχου στο κοινωνικό πεδίο (πχ γειτονιές, σχολεία),

*N.1738/87 (ΦΕΚ 200 Α') :

Σύσταση Συμβουλίου Πρόληψης της Εγκληματικότητας, τροποποίηση διατάξεων του Ποινικού Κώδικα, των Κωδίκων Ποινικής και Πολιτικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις

[...]

Άρθρο 2 :

1. Μέλη του Σ.Π.Ε. είναι ο Υπουργός Δικαιοσύνης, ο οποίος προεδρεύει, ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου, ο προϊστάμενος στατιστικής υπηρεσίας και ο διευθυντής ποινικών και σωφρονιστικών υποθέσεων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, ο διευθυντής δημόσιας ασφάλειας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, ανά ένας εκπρόσωπος των πολιτικών κομμάτων, που αναγνωρίζονται κατά τον Κανονισμό της Βουλής, της Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας, του τομέα ποινικών επιστημών του Νομικού Τμήματος των Πανεπιστημίων Αθηνών, Θεσσαλονίκης και Θράκης, της Συντονιστικής Επιτροπής των Δικηγορικών Συλλόγων του Κράτους,

το στιγματισμό κοινωνικών ομάδων (μαθητές, μετανάστες, χρήστες ουσιών). Όμως το καινοφανές περιεχόμενο της νοοτροπίας αυτών των συμβουλίων (και των αντίστοιχων προγραμμάτων του εξωτερικού) έγκειται «στο ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει ο πολίτης». Τα αίτια του εγκλήματος καθώς και η ευθύνη αντιμετώπισής του γίνονται αρμοδιότητα του ίδιου του ατόμου. Πρόκειται, δηλαδή, για μια προσπάθεια υιοθέτησης από κοινωνικά κομμάτια του ρόλου και των λειτουργιών της αστυνομίας και των κατασταλτικών μηχανισμών. Έτσι, οι μπάτσοι αποκτούν «θετικό» κοινωνικό ρόλο και η κοινωνία αφομοιώνει «αστυνομικές αντιλήψεις». Η αστυνομία κοινωνικοποιείται και η κοινωνία αστυνομικοποιείται.

Αν μπαίναμε στη διαδικασία να κοιτάζουμε τις δεκάδες αρμοδιότητες που αντιστοιχούν στα τοπικά συμβούλια πρόληψης παραβατικότητας, θα νομίζαμε ότι πρόκειται για καμιά φιλανθρωπική μ.κ.ο. Αν, όμως, κοιτάζουμε πρακτικά τα έργα και τις προτάσεις τους θα δούμε μια προσπάθεια διαρκούς εντοπισμού κινδύνων μέσα στο κοινωνικό πεδίο, προτείνοντας παράλληλα τον εξορθολογισμό και τη βελτίωση των μηχανισμών ελέγχου και καταστολής για την αντιμετώπιση αυτών των κινδύνων (π.χ. προτάσεις στην αστυνομία για τη δημιουργία νέων τμημάτων στο σώμα, καταγραφή «παραβατικών συμπεριφορών» και από κοινού αντιμετώπιση με τους μπάτσους κ.ά.). Πλέον, τα «αίτια του εγκλήματος» αποδίδονται σε μεταβλητούς παράγοντες που οδηγούν στη συνεχή εγκληματικοποίηση κοινωνικών συμπεριφορών (πχ φτώχεια, ανεργία, κάπνισμα κ.ά.). Όσο κι αν η δράση αυτών των συμβουλίων προσπαθεί να εμφανιστεί ως ο αντίποδας της καταστολής, δεν αποτελεί παρά την πυξίδα προσανατολισμού της.

Η σύνθεση αυτών των συμβουλίων δεν είναι καθόλου τυχαία. Συνήθως πρόκειται για τα άτομα που βρίσκονται στη δημοτική αρχή (σε θέσεις προέδρου κλπ), παράγοντες του δήμου, μπάτσοι της περιοχής και κοινωνικοί επιστήμονες (ψυχολόγοι, κοινωνιολόγοι κλπ). Ο ρόλος αυτών των κοινωνικών επιστημόνων είναι ιδιαίτερα σημαντικός. Είναι αυτοί που στελεχώνουν τα διάφορα εγκληματολογικά ινστιτούτα, εταιρίες και μεταπτυχιακά και που οι χρόνιες έρευνές τους περί «ανασφάλειας» και άλλων κοινωνικών τεράτων εμφάνισαν αυτές τις πρακτικές κοινωνικού ελέγχου ως κοινωνική αναγκαιότητα. Ενδεικτικά, αρκετοί παντειακοί καθηγητές στελεχώνουν τέτοια συμβούλια (Φαρσεδάκης, Μπέσιλα – Βήκα, Αρτινοπούλου κ.ά), ενώ ακαδημαϊκοί όπως ο Ν. Κουράκης και ο Γ. Πανούσης αποτέλεσαν τους στυλοβάτες και τους θεσμικά αρμόδιους για την προώθηση της λειτουργίας των συμβουλίων από το υπουργείο δημασίας τάξης στους δήμους και τις κοινότητες. Εδώ, δεν θέλουμε να πούμε ότι η ουσία του ζητήματος στρέφεται γύρω από τα συγκεκριμένα άτομα που συμμετέχουν στα συμβούλια πρόληψης εγκληματικότητας. Αν δεν ήταν αυτοί οι καθηγητές θα ήταν άλλοι στη θέση τους. Αυτό δεν σημαίνει ότι είναι άμοιροι ευθυνών (όπως εξάλλου και αρκετοί φοιτητές), καθώς ο ρόλος τους έγκειται στην παραγωγή γνώσης και ιδεολογίας για την προώθηση του κοινωνικού ελέγχου. Στα πανεπιστήμια πάντα υπάρχουν χρήσιμοι ηλίθιοι και τεχνοκράτες σε διατεταγμένη υπηρεσία.

Αν πρέπει να επικεντρώσουμε σε κάτι αυτό είναι μια συνολική μεταστροφή στη χρήση και εφαρμογή των κοινωνικών (και όχι μόνο) επιστημών. Η – εδώ και χρόνια – υποχώρηση του «κράτους πρόνοιας» με την παράλληλη άνοδο του κράτους ασφάλειας σήμανε την αλλαγή του ορίζοντα των κοινωνικών επιστημών σε πιο ολοκληρωτικά ιδεολογήματα (ασφάλεια, μηδενική ανοχή, πρόληψη). Γιατί όσο κι αν πολλοί γκρινιάζουν, από το «κράτος πρόνοιας» είναι η πρόνοια που φεύγει κι όχι το κράτος.

της Ο.Α.Μ.Ε., της Δ.Ο.Ε., της Ε.Φ.Ε.Ε., της Ε.Σ.Ε.Ε., της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού Δικαίου, της Ελληνικής Εγκληματολογικής Εταιρείας, του συλλόγου ελλήνων ψυχολόγων, του συλλόγου κοινωνικών λειτουργών, του συλλόγου επιμελητών ανηλίκων, του συλλόγου ελλήνων κοινωνιολόγων και της Γ.Σ.Ε.Ε.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ
ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Νοεμβρης 2010

συμβούλια για την αποασυλοποίηση της σκέψης

